NATO UKRAINE

УКРАЇНА-НАТО НАПЕРЕДОДНІ ВІЛЬНЮСЬКОГО САМІТУ: ОСНОВНІ ПЕРЕСТОРОГИ КРАЇН-ЧЛЕНІВ

УКРАЇНСЬКА ПРИЗМА

РЕЗЮМЕ

Останні пів року значно зросла кількість обговорень та пропозицій щодо надання Україні нового розширеного статусу партнера або нових гарантій безпеки, але без надання конкретної перспективи членства у Північноатлантичному Альянсі. Попри всі запевнення країн-членів НАТО, що одного дня Україна стане членом Альянсу, на практиці і досі залишаються політики та експерти, які виступають проти євроатлантичної інтеграції України, принаймні у найближчий перспективі.

З метою виявлення основних тенденцій політичного дискурсу та аргументів противників найшвидшої інтеграції України до Альянсу у березні-квітні 2023 року команда «Української призми» провела низку інтерв'ю з експертами, колишніми дипломатами та посадовцями семи країн-членів НАТО — Німеччини, Франції, Італії, Болгарії, Словаччини, Туреччини та США, а також проаналізували основні публікації, присвячені питанню розширення Альянсу.

Як показав аналіз, те, що НАТО буде або не буде робити на підтримку України, вплине як на впевненість самих членів в Альянсі, так і на рівень поваги з боку супротивників. Провал зі стримуванням у минулому та ризик того, що поразка може повторитися знову, як і наслідки невизначеності рішень Бухарестського саміту 2008 року повинні спонукати НАТО до додаткових кроків під час Вільнюського саміту, які б наблизили Україну до членства. Адже уроки минулого демонструють, що забезпечення довгострокової безпеки України потребуватиме більш ефективних механізмів, ніж ті, які не змогли допомогти Україні раніше. Україні ж необхідно підтвердити та посилити імідж держави, яка зробить внесок у європейську та трансатлантичну безпеку, а не посилить ризики.

У сприйнятті більшості експертів загроза подальшої ескалації з боку Російської Федерації все ще залишається основним запобіжником євроатлантичної інтеграції України. Фактор РФ є домінуючим і значною мірою впливає на аргументи щодо майбутнього ефективного функціонування Альянсу за участі України, спільного бачення загроз тощо. Ще однією пересторогою є позиція крайніх правих або лівих партій, які у внутрішньополітичній боротьбі виступають із антиамериканськими, антизахідними та антинатівськими позиціями — таким чином Україна стає заручницею внутрішніх диспутів у ряді країн.

Автори представленого дослідження пропонують низку аргументів, які спростовують поточні стереотипи західних аудиторій щодо можливих наслідків набуття Україною членства в НАТО та можуть бути корисними українській стороні під час адвокації євроатлантичної інтеграції.

ВСТУП

Останні пів року значно пожвавилися обговорення та зросла кількість пропозицій щодо надання Україні нового розширеного статусу партнера або нових гарантій безпеки, але без надання конкретної перспективи членства у Північноатлантичному Альянсі. Попри всі запевнення країн-членів НАТО, що одного дня Україна стане членом Альянсу, на практиці і досі залишаються експерти та політики, які виступають проти євроатлантичної інтеграції України, принаймні у найближчій перспективі.

Метою дослідження є виявити основні тенденції політичного дискурсу та аргументів противників найшвидшої інтеграції України до Альянсу та надати рекомендації щодо комунікаційної стратегії України в країнах-членах НАТО. Для цього у березні-квітні 2023 року команда «Української призми» провела низку напівструктурованих онлайн та оффлайн інтерв'ю з експертами, колишніми дипломатами та посадовцями[1] семи країн-членів НАТО — Німеччини, Франції, Італії, Болгарії, Словаччини, Туреччини та США[2]. Інтерв'ю були сфокусовані на основних побоюваннях та застереженнях щодо майбутнього членства України у НАТО, що вони існують у країнах опитаних експертів, хто є основними його супротивниками та які аргументи доцільно використовувати для зміни такого дискурсу. Інтерв'ю передували експертні консультації в Україні з метою визначення цільових країн та основних гіпотез. Крім того, були проаналізовані публікації основних аналітичних центрів досліджених країн останнього року, присвячені питанню розширення Альянсу. Отримані дані не є репрезентативними, але дозволяють визначити певні настрої та наявні тенденції в окремих країнах-членах НАТО.

---

[1] За взаємною згодою сторін інтерв'ю проводилися на засадах анонімності з метою більш відкритого та відвертого представлення позицій представників різних політичних та експертних кіл. опитані експерти не обов'язково транслювали свою власну думку, а передавали логіку / аргументи противників членства України НАТО в своїй країні.

[2] Перелік країн був обраний після консультацій з відповідними державними структурами України, які задіяні у процес євроатлантичної інтеграції України, як такі чия позиція через внутрішньо або зовнішньополітичний порядок денний, немає чіткого закріплення євроатлантичних перспектив України.

АРГУМЕНТИ СКЕПТИКІВ В КРАЇНАХ-ЧЛЕНАХ НАТО

Усі експерти підкреслювали зміну **ставлення до України та РФ з початком війни у лютому 2022 року.** Проте це не призвело до значної зміни у ставленні щодо питання членства України в Альянсі. Французький експерт підкреслив: *«Я не думаю, що погляди [на перспективи членства України в НАТО] значно змінились навіть з початком війни. Звичайно, ми хочемо, щоб Україна виграла, а Росія програла, щоб продемонструвати, що ти не можеш просто так напасти на сусіда. Але водночас у Парижі дивляться на перспективу, а що буде після війни? Що ми будемо робити з Росією? Ми повинні знайти безпекові гарантії для України, потім забезпечити стабільність на кордонах НАТО. І третє — ми повинні знайти рішення щодо відносин із Росією, щоб уникнути нового конфлікту на довгу перспективу. І в такому випадку членство України в НАТО може бути розцінене як таке, що ускладнить будь-які безпекові гарантії у відносинах із РФ».*

Головним аргументом противників майбутнього членства України в НАТО є **страх перед можливою ескалацією з боку Російської Федерації.** Ця тенденція залишається незмінною, незалежно від розвитку бойових дій чи риторики Москви щодо причин початку агресії проти України. При цьому як аналіз проведених інтерв'ю, так і різноманітних виступів на публічних заходах, під час яких обговорюється це питання, показав, що зазвичай **немає чіткого розуміння, що саме може вважатися такою «ескалацією»,** враховуючи те, що Росія вже використовує в Україні весь наявний бойовий потенціал. В окремих випадках під «ескалацією» мають на увазі використання Кремлем ядерної зброї. Зокрема, як зазначив колишній американський посол, *«в адміністрації Байдена говорять про два принципіальні фактори. Один — це небажання провокувати Росію, а другий — небажання тиснути на союзників».* У Болгарії противники вступу України до НАТО вважають, що це може *«спровокувати війну, що поставить в небезпеку не тільки Україну, а всю Європу».*

Водночас прослідковується позиція, що окрім суто загрози ескалації, **Росія та її інтереси залишаються пріоритетними у порівнянні з українськими:** *«Існує велика кількість німців,*

які будуть проти [членства України в Альянсі], оскільки вони скажуть, що Росія ніколи не прийме цього». Як зазначає французька експертка, *«загроза від Росії вважається більшою, ніж додана вартість від членства України в НАТО»*. Така логіка призводить до ситуації, на якій наголошує німецький експерт, коли *«фактично йдеться про політику «Росія на першому місці», що дає Росії право вето на те, хто може стати членом Альянсу»*.

Наступним аргументом є те, що країни члени Альянсу **не хочуть вступити у війну з Росією,** що вони вбачають майже неминучим наслідком вступу України до НАТО. Французький експерт зазначив: *«Ми не хочемо бути втягнутими у війну через застосування статті 5 [Вашингтонського договору]»*. Така ж думка висловлюється і німецькими експертами: *«Як НАТО може прийняти Україну, враховуючи застосування гарантій відповідно до статті 5, якщо НАТО намагається уникнути будь-якого враження, що вони є у стані війни з Росією»*.

Фактор Швеції та Фінляндії (швидкий вступ без ПДЧ та відмова від нейтралітету) в уявленні більшості експертів не має прямого зв'язку з модальностями майбутнього членства України. Усі опитані експерти відзначали, що як політики, так і медіа набагато більш прихильно і безсумнівно поставилися до членства цих двох країн, оскільки вони вже є членами ЄС, а відповідно сприймаються як частина європейської безпекової архітектури. Більше того, італійські експерти наголошували, що розширення НАТО на Північ та приєднання Фінляндії та (в майбутньому) Швеції вважається таким, що давно мало статися. Водночас такого сприйняття щодо України або немає, або воно тільки починає з'являтися.

При цьому серед опитаних Сполучені Штати виявилися єдиною країною, де лунали схожі з «українськими» аргументи проти вступу Фінляндії та Швеції до НАТО, які полягали у тому, що цей вступ може спровокувати РФ та призвести до подальшої ескалації. Проте, як підкреслюють опитані експерти, це було *«без такого рівня завзяття, як у випадку України»*. Замість того, щоб обговорювати, чому ці дві країни з довгою історією нейтралітету раптом вирішили стати членами Альянсу, посадовці, що виступали проти членства двох скандинавських країн, говорили російськими наративами, що РФ має природне право на сусідні держави і ті що були частиною СРСР.

У низці країн, зокрема у Франції та Туреччині, навіть серед не проросійських чи антинатівських аудиторій зберігається **тенденція до підтримки діалогу з Росією та більш обережне ставлення до розширення НАТО. Це пов'язано з поширеним російським наративом щодо причин початку агресії в Україні.** Як зазначила французька експертка, *«люди кажуть, що ми повинні залишатися відкритими до російських інтересів або російських аргументів. Оскільки ми не дослухались до них до війни [що призвело до війни], ми не повинні*

повторити цю помилку». Серед турецьких експертів спостерігається тенденція наголошувати на важливості розуміння російської позиції, її безпекових гарантій та сфер інтересів.

Ще одним застереженням у сприйняттях можливого членства України до НАТО є те, **як НАТО буде функціонувати, коли Україна вступить,** чи достатньою мірою Україна розділяє геополітичні погляди, чи готова з точки зору взаємосумісності, наскільки старі радянські військові технології можуть принести ризики для Альянсу. Французький експерт наголошував на низці питань: *«Як ви [Україна] організуєте роботу НАТО, коли Україна стане його частиною? Чи стане це просто черговим розширенням чи чимось, що змінить конфігурацію НАТО та цілі Альянсу?»*. Інший французький експерт з досвідом роботи в структурах НАТО підкреслив, що *«з політичної точки зору, чим більше країн ви маєте (особливо враховуючи принцип консенсусу в НАТО), тим складніше прийняти якесь рішення. Тому якщо ви інтегруєте країни, які дуже відрізняються, то існує страх, що це заблокує роботу»*. Крім того, у Німеччині висуваються сумніви, наскільки Україна буде відповідально відноситися до свого членства в НАТО, адже *«після війни Україна буде так сильно ненавидити Росію, що не зможе бути відповідальним членом НАТО»*. Фактично існує страх, що Україна буде провокувати члени Альянсу на нову конфронтацію з Росією та блокувати будь-яке налагодження відносин чи контактів.

Найбільш радикально налаштованими проти майбутньої інтеграції України з НАТО є представники крайніх лівих та крайніх правих політичних партій. Така тенденція спостерігається майже в кожній країні. Іноді ці позиції підкреслюються проросійською поставою політиків. Наприклад, у Болгарії експерти відзначали наявність риторики про те, що *«Захід стоїть за цією війною, і його мета — знищення України, щоб ослабити Росію та нас [Болгарію], ослабити Європу, ізолювати наш регіон від можливості співробітництва з Росією та Китаєм та отримання дешевих ресурсів із Росії».*

Достатньо часто Україна стає заручницею внутрішнього національного дискурсу — насамперед **антиамериканських настроїв, які екстраполюються на антинатівські** і відповідно на негативне сприйняття майбутнього розширення Альянсу. Зокрема, у Франції доволі поширеною є думка, що *«НАТО — це суто американська імперія. Ми не повинні підкорятися цьому проекту США, який не є нашим проектом, і не відповідає нашим інтересам».* Схожа позиція присутня і в окремих словацьких політиків: *«[Війна в Україні] — це російсько-американський конфлікт, і ми повинні триматися подалі від нього. Україна занадто корумпована, щоб стати членом НАТО, і це не закінчиться нічим добрим, бо лише спровокує більшу ескалацію».*

У низці країн є партії (зокрема і ті, що мають місця у парламенті), які виступають за **вихід власної країни з НАТО,** а відтак не можуть підтримувати і членство України, як

і надання Україні військової допомоги. Але, на думку болгарського експерта, ця риторика скоріш є частиною політичної кампанії, де політики (у Болгарії — соціалістична партія) позиціонують себе миротворцями, які хочуть миру і тому виступають проти надання зброї, що в їх розумінні означає війну. Через це вони і проти членства України в НАТО. Такі політичні сили *«апріорі не підтримають будь-кого, хто захоче вступити в НАТО»*, як наголосила словацька експертка.

Серед супротивників членства України також варто відмітити **ізоляціоністів та тих, хто виступає за більшу європейську (стратегічну) автономію,** а не за розвиток партнерства у рамках НАТО. При цьому європейських фактор має і неочікуваний ефект — фактично відбувається перекладання відповідальності на європейських партнерів щодо буксування подальшого розширення. У Вашингтоні доводиться чути аргументи, що США і не проти подальшої інтеграції, але так як є заперечення впливових європейських гравців, то США хотіли б врахувати їх позиції, як це було і з Північним потоком 2. Колишній американський дипломат зауважує, що *«європейські союзники зайняли обережну позицію, і ми чітко бачимо, що в адміністрації Байдена є бажання врахувати їх позицію, в першу чергу Німеччини, але це також стосується і Франції»*.

Крім того, експерти зазначали можливу неготовність України до вступу не так у військовій сфері, як в економічній з огляду на те, що Україна подекуди сприймається країною, що не спроможна економічно успішно розвиватися під час війни та не зможе забезпечити достатній внесок у європейську архітектуру безпеки.

Крім того, специфічним є і так званий **«пацифістський табір»,** який присутній у різних країнах. Він може мати як політичний, інтелектуальний, так і релігійний контекст. Так, наприклад, у Словаччині, яка нині перебуває посеред виборчого процесу, супротивники інтеграції України до НАТО піднімають питання власної безпеки. Свої позиції пояснюють наступним чином: *«Підтримка НАТО у поглибленні співробітництва з Україною означає зайняти сторону — а ми краще будемо триматися подалі від цього [щоб не погіршити власну безпеку]»*. Для італійської сторони також притаманний загальний пацифістський підхід як результат поразки у Другій світовій війні та як наслідок заяв очільника Ватикану. Численні заяви Папи Римського про нагальність для українців та росіян «сісти за стіл переговорів» слугує додатковим підґрунтям для популяризації ідеї пацифізму. Поразка у Другій світовій війні італійського та німецького фашизму і пам’ять про руйнування, завдані війною, є сильними у суспільстві. Саме тому, як зазначив італійський дипломат, *«підсвідомо військо, захист держави, патріотизм і досі вважаються пережитком фашизму»*. У Німеччині така

позиція може підтримуватися, зокрема, окремими представниками партії Зелених, оскільки ця партія створювалась у 1980-ті роки, зокрема і на анті-натівських та загалом пацифістських настроях. Не варто забувати і про прихильників феміністичної зовнішньої політики, яка була оголошена в окремих країнах, і які також ставлять питання врегулювання «конфлікту» будь-якою ціною вище за питання справедливого миру.

Попри подекуди наявні скептичні настрої, в кожній окремій країні можна знайти **і союзників майбутнього членства України в НАТО.** Як зазначив колишній американський посол, нині *«спостерігається чітка еволюція у публічній дискусії щодо членства України в НАТО, що пов'язано з відносними українськими успіхами у боротьбі з московською агресією. Тільки подивіться на кардинальну зміну заяв Генрі Кіссінджера». До цієї думки дедалі більше схиляються колишні військові, які мають вплив в окремих країнах Європи та США. Серед них чимраз частіше транслюється ідея, що «Україна може бути контрибутором до безпеки Альянсу у разі вступу, а не споживачем. І це стає дедалі більш зрозумілим, а відповідно буде мати вплив і на політичний дискурс».*

Крім того, зараз у низці країн і в Альянсі загалом відбуваються дискусії щодо оборонної політики НАТО та ЄС у Чорному морі. Як зазначив колишній високопосадовець, *«більшість поглядів у Болгарії зводяться до того, що членство України в НАТО є найкращою гарантією болгарської національної безпеки, а також стабільності та безпеки в Чорному морі».*

ПРИНЦИПИ ТА АРГУМЕНТИ УКРАЇНСЬКОЇ СТОРОНИ У КОМУНІКАЦІЙНІЙ СТРАТЕГІЇ З ПРОСУВАННЯ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

Аналіз основних аргументів проти членства України в НАТО, що їх наводять в окремих країнах-членах Альянсу, та рефлексії авторів на них дозволили сформувати окремі принципи комунікаційної стратегії у сфері євроатлантичної інтеграції України. Ці принципи будуть актуальними як напередодні Саміту НАТО у Вільнюсі, так і в контексті посиленої адвокаційної роботи України у середньостроковій перспективі.

Загальні принципи комунікаційної політики України щодо просування членства в НАТО

— Оскільки чимало контр-аргументів щодо членства України в НАТО є суб'єктивними та непідтвердженими фактами (наприклад, що Україна стане безвідповідальним членом Альянсу, який буде провокувати Росію), то Україні навряд є сенс покладатися суто на реактивний підхід, пояснення хибності або маніпулятивності тверджень противників української євроатлантичної інтеграції. Більш ефективним може бути формування власних чітких наративів, які б створювали імідж відповідального та надійного, ефективного та підготовленого майбутнього члена Альянсу.

— Під час трансляції аргументів за членство України в НАТО українською стороною мають враховуватись інтереси та позиції окремих держав та їх груп щодо гарантування колективної безпеки у рамках НАТО та ЄС. Наприклад, членство України в цих організаціях має пояснюватись з точки зору користі для посилення концепції стратегічної автономії ЄС за умови посилення європейських спроможностей НАТО (що важливо для Франції та Німеччини) чи ролі України у посиленні оборонної політики НАТО та ЄС у Чорному морі (що є вагомим аргументом, наприклад, для Болгарії).

— Україна під час адвокації євроатлантичної інтеграції має використовувати позитивний досвід індивідуальної роботи з кожною державою-членом ЄС при просуванні статусу кандидата на членство в ЄС, продемонстрований у першій половині 2022 року. Союзники НАТО, де на політичному чи суспільному рівні є перестороги щодо українського шляху до НАТО, мають отримати окремі цільові плани адвокаційної та дипломатичної роботи з боку офіційного Києва.

— Найбільш ефективні та дієві інструменти, інституційні особливості та цільові групи «адвокатів», які можуть допомогти вплинути на прийняття рішень на національному рівні, мають використовуватися з урахуванням специфіки внутрішнього контексту кожної окремої держави в індивідуальному порядку. Залежно від цього варто розвивати тіснішу співпрацю з відставними військовими високого рангу, державними та неурядовими аналітичними центрами, які консультують центри прийняття рішень у відповідних державах, журналістами або академічною спільнотою, яка знаходилась під впливом російських наративів.

— Загальним принципом має стати широка інформаційна робота для демонстрації високого рівня підтримки євроатлантичних прагнень серед населення України, включаючи представників східних областей.

Українські аргументи в комунікації з союзниками НАТО

Дослідження вказало на головні тематичні напрями, які потребують активної комунікації з боку України.

Варто створювати позитивний імідж України у відповідних країнах, що буде впливати на майбутнє сприйняття України як члена Альянсу. Цей позитивний імідж варто базувати з акцентом на такі складові: 1) успіхи українських збройних сил, демонстрація того, що «могутня» російська армія може бути переможена, розвиток сектору безпеки; 2) економічний розвиток України. Таким чином можна формувати картину майбутнього, де Україна є членом ЄС та НАТО, локомотивом економічного розвитку чорноморського регіону, від чого виграють інші чорноморські союзники. Статус кандидата в члени ЄС та реформи, які необхідні на цьому шляху, є тим додатковим елементом, який сприяє і відповідності стандартам НАТО.

Українські аргументи мають бути сформовані таким чином, щоб відповісти на наступні запитання:

— Чому членство України в НАТО може сприяти деескалації з боку РФ та не призведе до повномасштабної війни в Європі?
— Як саме Україна посилить колективну безпеку НАТО та ЄС? Яку користь можуть отримати країни-члени організації?
— Чи готова Україна політично та функціонально до набуття членства в НАТО?

Фактично, Україні необхідно підтвердити та посилити імідж держави, яка вже зараз робить внесок у європейську та трансатлантичну безпеку, а не збільшує ризики.
Для посилення підтримки українських прагнень до членства в Альянсі автори пропонують низку аргументів, які можуть комбінуватися відповідно до цільової аудиторії.

Нівелювання побоювань союзників щодо ескалації та розширення агресії Росії

1. Зволікання союзників із визначенням майбутнього України призводить до підвищення ризиків використання антинатівських наративів як в Україні, так і в самих членах Альянсу, та світі загалом. Це негативно впливає на імідж НАТО як такого, що боїться Росії і дозволяє Кремлю формувати його стратегічне бачення та майбутнє. НАТО

повинно перейти від риторики до практики наближення України до членства. Цей рух є двостороннім. Відповіддю на українські реформи та внесок в європейську безпеку повинен бути перехід від розмитої політики «відкритих дверей» до чіткого формулювання та бачення перспективи членства. Україна вже сьогодні повинна бути запрошена до зустрічей Північноатлантичної Ради в тому ж форматі як Швеція та Фінляндія, поки вони очікували повноцінного членства. Це стане потужним сигналом щодо намірів Альянсу.

2. Запрошення до членства Швеції, а особливо Фінляндії, яка також має кордон із Російською Федерацією, не збільшило рівень загроз для Альянсу та не призвело до ескалації з боку Кремля. У разі відмови Україні це буде означати перемогу Росії та програш демократії та принципу рівності всіх суверенних держав.

3. Відповіддю на перестороги щодо можливої ескалації, повинні бути аргументи, що Україна не була членом Альянсу у 2014 році та наступні 9 років, і це не зупинило повномасштабної агресії Росії. Відповідно існує необхідність пошуку нових форматів для стримування Росії та забезпечення української та європейської безпеки — і НАТО в даному випадку найбільш надійний та перевірений формат.

4. Це не НАТО розширяється, а Україна прагне членства, так само як свого часу прагнули країни Балтії та Центральної Європи. Членство України в Альянсі не є перерозподілом сфер впливу в Європі, а суверенним вибором держави, яка прагне стати частиною демократичного світу, альянсу держав, принципи і цінності якого вона поділяє.

5. Що стосується страху безпосереднього вступу Альянсу у війну, то варто нагадувати, що застосування статті 5 не є автоматичним навіть за умови, якщо Україна вже завтра вступить в Альянс. Водночас, з точки зору Москви, НАТО та умовний захід вже є стороною конфлікту (у заявах російського керівництва та військових ледь не з першого дня війни йдеться про те, що вони воюють не з Україною, а з Північноатлантичним Альянсом). На сьогодні Україна та НАТО вже повним чином взаємодіють у форматі статей 3 та 4 Вашингтонського договору, які передбачають розвиток індивідуальних та колективних спроможностей відбивати збройну атаку та проведення консультацій у разі загрози територіальній цілісності або політичній незалежності.

6. Щодо ядерної ескалації з боку Росії, то відсутність чіткої реакції та солідних безпекових гарантій для України з боку НАТО створює передумови для ядерного шантажу, який не має чіткої географічної прив’язки. У разі російських терористичних актів на ЗАЕС, про

високий ризик яких попереджають українські спецслужби, катастрофічні наслідки можуть бути відчутними для природи та населення усіх європейських країн. Така загроза може зберігатись протягом тривалого часу, зважаючи на готовність Росії до використання всіх засобів неконвенційного та негуманного ведення війни.

7. Страх спровокувати Росію і відповідне утримання статус-кво щодо неприйняття України до НАТО несуть непередбачувані наслідки щодо потенційного неконтрольованого заволодіння зброєю масового ураження недержавними терористичними організаціями.

Україна як контрибутор колективної безпеки НАТО

8. Значні аргументи повинні бути спрямовані на пояснення, яким чином вступ України в НАТО підсилить європейську безпеку, а відповідно і національну безпеку країн-членів, а також того, як Україна вже у якості члена зможе зробити ще більший внесок у спільні операції та місії Альянсу. В цьому контексті варто нагадувати, що Україна брала участь у всіх місіях під егідою НАТО, що Україна є партнером розширених можливостей, а також одним із найактивніших членів Програми «Партнерство заради миру». Також варто згадувати і окремі проєкти співробітництва, такі як SALIS, та їхню роль у зміцненні спроможностей Альянсу.

9. Україна є обов’язковим елементом чорноморської безпеки. Без її участі країни-члени не зможуть забезпечити сталий розвиток, безпеку судноплавства та майбутню морську безпеку. Навіть за умов тимчасової втрати деяких спроможностей у наслідок бойових дій Україна все ще має значний морський потенціал.

10. Україна, маючи унікальний бойовий досвід, досвід практичного випробування концепції стійкості та протидії гібридним і військовим загрозам, підвищить обороноздатність Альянсу та спроможності колективної оборони. Україна — єдина країна, яка має знання щодо того, як воює російська армія, що буде додатковою перевагою для стратегічного та тактичного планування НАТО.

11. Україна може стати невід’ємною частиною спільних оборонних проєктів, які збільшать європейський внесок у трансатлантичну безпеку. Наприклад, Україна може стати одним із вагомих елементів European Sky Shield, ініціативи протиповітряної оборони, що запропонована Німеччиною. Значна кількість різних систем, які присутні в Україні, та їх висока інтегрованість стане безцінним надбанням для спільних проєктів союзників у цій сфері.

12. Уже сьогодні Україна готова долучатися до спільних проектів та планів у сфері кібер безпеки, реагування на природні катастрофи та вплив змін клімату на питання безпеки та оборони. Україна бере активну участь у спільних навчаннях під егідою НАТО та обміні розвідданими, що підвищує рівень взаємосумісності та залученості. Статус партнера розширених можливостей вже надав механізми більшої інтеграції України у процес прийняття рішень в Альянсі.

Внутрішня готовність України до набуття членства в НАТО

13. Україна розуміє складнощі зі вступом у Північноатлантичний Альянс під час повномасштабної війни. Водночас НАТО має досвід включення держав, які не мають повного суверенітету та територіальної цілісності — Німеччина вступила в НАТО, будучи розділеною на дві країни, які не визнавали одна одну. Розуміючи ризики, важливо підкреслювати, що використання формулювання «після закінчення війни» (особливо без чіткого розуміння модальностей завершення) лише спровокує Москву до максимально довгої підтримки невизначеності, можливих бойових дій, хоч і точкового характеру, або замороженого конфлікту.

14. Відмова від ПДЧ не означає спрощення вступу України до НАТО. Це означає прибирання додаткового інструменту, який не є обов’язковим для процедури членства відповідно до власних документів НАТО. Україна чітко розуміє необхідність відповідності стандартам для членства в НАТО та підготовки до взаємосумісності, що протягом останніх років забезпечувалось через реалізацію Річної національної програми Україна — НАТО.

15. Реформи сектору безпеки та оборони України, починаючи з 2014 року, були спрямовані на взаємосумісність та відповідність стандартам НАТО. Починаючи з 2022 року, Україна активізувала цей процес завдяки переходу на західні системи озброєння та підготовку особового складу.

16. Членство в Альянсі допоможе гарантувати цивільний демократичний контроль. Попри цивільний статус Президента В. Зеленського та Міністра оборони О. Резнікова, враховуючи воєнні дії та воєнний стан, мілітаризація суспільства та неможливість повноцінного цивільного контролю вважаються викликом для держави. Членство в Альянсі зможе забезпечити мінімізацію ризиків післявоєнного стану в Україні, забезпечення сталості розподілення обов’язків та повноцінного цивільного демократичного контролю над сектором безпеки та оборони в Україні.

Автори: к.політ.н. Ганна Шелест, Геннадій Максак
Інтерв'юери: к.і.н. Вікторія Вдовиченко, Сергій Герасимчук, Михайло Драпак, Геннадій Максак, к.політ.н. Ганна Шелест

Рада зовнішньої політики «Українська призма» є мережевим неурядовим аналітичним центром, метою якого є участь у запровадженні демократичних основ вироблення і реалізації зовнішньої та безпекової політик органами державної влади України, здійснення міжнародних та загальнодержавних проєктів і програм, спрямованих на поліпшення зовнішньополітичного аналізу та експертизи, посилення участі експертної спільноти у процесі прийняття рішень у сфері зовнішньої політики, міжнародних відносин, публічної дипломатії.

Підготовлено Радою зовнішньої політики «Українська призма» у рамках проекту «Від Мадриду до Вільнюса: від партнерства розширених можливостей до членства» за підтримки Центру інформації та документації НАТО в Україні

© Рада зовнішньої політики «Українська призма», 2023